

Međuvladina skupina stručnjaka za razvoj klime uspostavlja izvješće za izvješćem, alarmantnu konstataciju o razvoju klime. Da bi se ograničilo klimatsko zagrijavanje na 2°C u odnosu na preindustrijsku razinu, čovječanstvo ne bi trebalo emitovati više od 3.000 gigatona CO₂. A mi smo već emitovali 2.200 otkako je nastupilo industrijsko doba i emitujemo 42 godišnje, povijesni rekord, uprkos Pariškom sporazumu.

Računica je jednostavna i zastrašujuća: ako se ništa ne poduzme, prag će biti prevaziđen već 2038. I nisu karbonski resursi ti koji nedostaju, jer će eksploatacija postojećih rezervi, kombinacija nafte, gasa i uglja koja je još pod zemljom, proizvoditi 20.000 gigatona CO₂ više u atmosferu, od čega se na vrućoj vatri može skuhati cijela Planeta.

Problem tajnog putnika i ispuštanja ugljika

Uprkos klimatskoj urgentnosti, velike gospodarske moći nastavljaju uzvraćati lopticu; svaka se licemjerno nada da će one druge razriješiti problem umjesto njih. Ovakva situacija, klasična za gospodarstvo, upućuje na problem "tajnog putnika": kada suština napora jedne individue ide u korist drugima, svako ima interes ne uraditi ništa, i to nauštrb općeg interesa. Svaka zemlja čeka da one druge spase Planetu, ali in fine čovječanstvo udara u zid, pritiskajući na ubrzivač. Treba još reći da nedostatak ambicija Pariškog sporazuma i velike sumnje vezane za kredibilnost angažmana nikako ne podstiču na akciju.

Rješenje može biti samo globalno. Nije slučajno što argument, kojeg industrijalci najčešće izbacuju da bi se suprotstavili klimatskoj politici na razini država, glasi: gubitak kompetitivnosti. Smanjiti emisije za njih i njihove potrošače predstavlja značajan trošak. Treba priznati i da bi, ako bi Francuska bila usamljeni jahač, dobitak za Planetu bio slab, što proizlazi iz činjenice da se stručnjaci pozivaju na "karbonska ispuštanja": penalizacija aktivnih onečišćivača u Francuskoj bi imala učinak samo ako bi oni bili preusmjereni prema manje skrupuloznim zemljama.

Učiniti odgovornim

Na svim sveučilištima svijeta gospodarstvenici poučavaju da je rješenje "problema tajnog putnika" primjena principa "onečišćivač = platiša". U tom duhu većina među njima se godinama bori za univerzalnu cijenu ugljika, jedinstvenu i svjetsku. To je mehanizam, siguran, transparentan i jednostavan za smanjenje emisija. Ako je ta cijena jednaka aktualnoj vrijednosti šteta koje generiraju ispuštanja, svako je pozvan uračunati u svoj izbor posljedice na dobrobit drugih. Tarifkacija ugljika čini učesnike odgovornim.

I univerzalni karakter cijene istovremeno eliminira problem ugljikovih ispuštanja i pretjerane emisije za unutarnju potrošnju. Mogu se zamisliti dva mehanizma primjene principa "onečišćivač = platiša": porez na ugljik ili svjetsko tržište dozvola za emisije. Da bi najsiromašnije zemlje bile integrirane, trebalo bi uspostaviti finansijske kompenzacije, na

primjer nudeći im nadmoćan dio u inicijalnim dodjelama dozvola za emisije.

Sramežljive lokalne inicijative

Cijena ugljika je uspostavljena u brojnim zemljama. Nažalost, na preslaboj razini (osim u Švedskoj i u Švajcarskoj) i ograničena u polju primjene, pa ima malo učinka. Europsko tržište prava emisija o kojima se može pregovarati, uspostavljeno 2005, ove je godine pronašlo nešto od svog nekadašnjeg sjaja, nakon deset godina izuzetno niske cijene. Tona CO₂ je dostigla 20 eura ovog ljeta, što je ohrabrujuće, ali daleko od zadovoljavajuće, kad se vodi računa o budućim klimatskim štetama. Vodi se debata između gospodarstvenika okoliša o aktualnoj vrijednosti budućih šteta koje će izazvati emisija dodatne tone CO₂. William Nordhaus (1941, SAD, profesor na Sveučilištu Yale, op.prev.), jedan od laureata Nobelove nagrade za gospodarstvo 2018. i koji se bavi ovim problemom od 1970. (koautor knjige Gospodarstvo - "Economics" sa Paulom Samuelsonom, laureatom Nobelove nagrade iz 1970, op.prev.), sugerira da ta cijena od 20 eura nije daleko od njene istinske vrijednosti. Naša sopstvena istraživanja sa Toulouse School of Economics, u kojima su interes budućih generacija i dugoročne duboke nejasnoće sustava klima-gospodarstvo bolje uzeti u razmatranje, sugeriraju cijenu ugljika oko 40 eura, rast sa stopom od 4% (plus inflacija) godišnje u decenijama koje dolaze. Aktualna situacija u Europi je ona po principu "onečišćavač = poluplatiša", dakle! I još više, ovoj politici nedostaje ambicija u mjeri u kojoj se ona tiče jedino proizvodnje struje u okviru Europske unije. Prijevoz, uvozi, izgradnja, uzgoj i poljoprivreda nisu uračunati.

Jedno rješenje i jedan Nobel

Funkcioniranje univerzalne cijene ugljika na temelju dobre volje sudara se sa gospodarskom prednošću koju zemlje izvlače iz neprimjenjivanja ove cijene ugljika, omogućavajući svojim onečišćujućim industrijama proizvodnju, po vještački niskim cijenama, u skladu sa političkom klimatskom slikom američkog predsjednika. Tu vidimo fenomen tajnog putnika. William Nordhaus je imao prijedlog: neke zemlje, pune klimatskih vrlina, mogle bi si priuštiti primjenjivanje istinske cijene ugljika zajedno sa njihovim gospodarstvima i nametnuti porez od 5% za sav uvoz koji dolazi izvan te "ugljik-koalicije". Osim činjenice da bi ta taksa eliminirala problem ugljikovih ispuštanja, predstavljala bi moćan podstrek za ulazak u ovu koaliciju. Problem je formiranje dovoljno velike inicijalne koalicije da bi dobrobiti integracije ovakve koalicije postali očigledni drugim zemljama. Nedostaje još samo politička hrabrost, nekoliko zemalja dobrovoljaca i preobrazba pravila međunarodne trgovine (u ovo vrijeme razuzdanog protekcionizma njih bi trebala verifikovati Svjetska zdravstvena organizacija, na temelju logike okolišnog dumpinga). Pokušati uvjeriti pojedince, poduzeća i administracije da se ponašaju ekološki je dobra ideja, ali učinci takve strategije, uspostavljene nakon

konstatacija konferencije u Rio de Janeiru 1992. su - minimalni. Vrijeme je da hrabro preuzmemo naše odgovornosti i zaštitimo Planetu.

Šta čekamo?

Izvor: oslobodjenje.ba